

Ольга Олександрівна БАКАЄВА,

викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ

ВИЩІ ВІДОМЧІ ЗАКЛАДИ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ

Україна вкотре підтвердила свою незмінну прихильність укріпленню політичної асоціації та економічної інтеграції з Європейським Союзом. Адже неухильне дотримання євроінтеграційного курсу має наблизити нашу державу до високих міжнародних стандартів демократії та вихід на провідні світові позиції.

Фактична реалізація зобов'язань, взятих на себе Україною в рамках асоційованого членства в ЄС, чітко спостерігається у прискоренні реформування більшості сфер суспільного життя з метою стимулювання економічного зростання та покращення рівня життя громадян. Відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна 2020» серед пріоритетних визначена реформа правоохоронної системи. Одним з ключових елементів реформи правоохоронних органів є реструктуризація системи освіти та підготовки кадрів для Національної поліції України.

Динамічні показники успіху Національної поліції України, як принципово нової правоохоронної інституції, безпосередньо пов'язані із новим баченням системи підготовки поліцейських та розробки стандартів якості підготовки кадрів для задоволення її потреб.

Сучасний суспільний запит на високопрофесійні правоохоронні послуги та заходи забезпечується формуванням відповідних компетенцій на основі якісного добору, фахової підготовки та підвищення кваліфікації правоохоронних органів.

Поступовий перехід Національної поліції України до європейських стандартів діяльності, складна ситуація у сфері протидії кримінальним правопорушенням, особливо тим, що вчиняються з використанням вогнепальної зброї та вибухівки, умисним убивствам, розбійним нападам, терористичним актам, загрозам кібербезпеці тощо, є тими викликами сьогодення, що зумовили потребу в новій генерації поліцейських. В рамках триваючої реформи правоохоронної системи МВС України розроблено і затверджено Концепцію реформування відомчої освіти, відповідно до якої трансформація освіти передбачається в напрямі вдосконалення системи підготовки та її змісту. Відповідно до її положень основу системи відомчої освіти утворює мережа вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання МВС і вищих навчальних закладів центральних органів виконавчої влади, які здійснюють підготовку фахівців для МВС, Національної поліції України, Державної міграційної служби України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», інших законодавчих актів, в системі МВС України підготовка кадрів відбуватиметься на трьох рівнях:

– Первинна професійна підготовка працівників з подальшим присвоєнням кваліфікацій. Термін навчання визначатиметься змістом професійних програм в межах 10 місяців (7 місяців – засвоєння теоретичного курсу та 3 місяці – напрацювання практичних навичок).

– Підготовка фахівців освітніх рівнів бакалавра і магістра з відрядженням за підсумками державного атестування, до комплектуючих органів для призначення на посади середнього начальницького складу.

– Підготовка (перепідготовка) та підвищення кваліфікації керівного складу відповідно до навчальних програм управлінського змісту буде здійснюватися протягом 3 місяців в Національній академії внутрішніх справ.

Нововведенням є створення навчально-тренувальних центрів з прямим підпорядкуванням вищим навчальним закладам де отримують базові знання правоохоронної служби особи вперше прийняті на службу. Принципово новим стала поява так званої Академії поліції у складі вищих навчальних закладів МВС України, що зосередили на собі весь комплекс професійної підготовки поліцейського.

Фахову освіту слідчі, експерти-криміналісти, дільничні, командири взводів зможуть отримати у вищих навчальних закладах МВС України. Навички публічного адміністрування з урахуванням досягнень сучасного менеджменту, практичної психологічної та іміджевої діяльності стануть предметом підготовки керівників на третьому рівні.

Специфіка сучасної правоохоронної діяльності вимагає від працівників органів внутрішніх справ ґрунтовних юридичних знань, розвиненої правової та психологічної культури, сформованих умінь і навичок, морально-психологічної стійкості та фізичної загартованості. Дійсно, за таких умов важко переоцінити роль та місце вищих відомчих закладів освіти в реформуванні правоохоронної системи. В навчальних програмах все більше уваги приділяється формуванню у поліцейських професійних цінностей і культури, ставиться наголос на необхідності здобуття навичок деескалації ситуації при застосуванні фізичного впливу та спеціальних засобів, формується здатність до комунікації та придатність до роботи в команді, виховується колегіальність як провідний елемент групового вирішення проблеми з метою вироблення єдиного рішення, оцінок, установок, єдиного способу дій.

Отже, слід акцентувати, що навчальні заклади зі специфічними умовами навчання МВС України є суб'єктами діяльності у системі вищої освіти, завдання, які ставляться перед ними є вкрай важливими та відповідальними. Саме на них покладений обов'язок здійснювати таку освітянську діяльність, яка б забезпечила якісну професійну підготовку фахівців з урахуванням специфіки сучасної правоохоронної діяльності.

З огляду на викладене, підготовку фахівців для МВС та Національної поліції України необхідно розглядати як цілеспрямований процес набуття системних теоретичних знань, формування практичних умінь та навичок в опануванні обраної професії за умови забезпечення суб'єктами освітньої діяльності належного функціонування системи освіти, спрямованої на реалізацію кожною особою права на освіту та задоволення потреб правоохоронної системи у висококваліфікованих кадрах, здатних ефективно виконувати покладені на них обов'язки.

Список бібліографічних посилань

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10> (дата звернення: 20.10.2019).
2. Про затвердження Концепції запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських: наказ МВС України від 29.01.2018 № 51 // Ліга:Закон: правовий портал. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS815.html (дата звернення: 20.10.2019).
3. Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України: наказ МВС України від 25.11.2016 № 1252 // Ліга:Закон: правовий портал. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS815.html (дата звернення: 20.10.2019).
4. Савельєва І. В. Підготовка кадрів для національної поліції як складова державної політики у сфері вищої освіти. *Lexportus*. 2018. № 1. С. 72–82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/LP_2018_1_9 (дата звернення: 20.10.2019).

Одержано 31.10.2019

УДК 342.51

Олександр Сергійович БАКУМОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-4003-1974>

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ІНСТИТУЦІЙНОГО ГАРАНТУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

У сучасній Україні питання юридичної відповідальності держави перейшло із розряду наукових дискусій у практичну площину. Стратегічний курс на зближення держави з Європейським Союзом, започаткований у 2014 році Угодою про асоціацію і закріплений як імператив державного розвитку у 2019 році на рівні Конституції України, зумовлює підвищення відповідальності держави за реалізацію нею свого основного призначення – утвердження і захисту прав людини як основної соціальної цінності в Україні.

Юридична відповідальність держави постає в єдності негативного та позитивного аспектів: негативний реалізується у разі вчинення правопорушення державою, її органом або посадовою особою, натомість позитивний означає зобов'язання держави дотримуватися і захищати права і законні інтереси фізичних і юридичних осіб.

Позитивна юридична відповідальність держави специфікується в діяльності усіх без винятку органів державної влади та їх посадових осіб, діяльність яких має бути скерована саме на гарантування реальності цієї відповідальності та досягнення визначених конституцією завдань у гуманітарно-правовій сфері. При цьому особливе місце в системі гарантування юридичної відповідальності держави належить, на нашу думку, інституту Президента України. Це зумовлено як певними теоретичними, так і конституційно-правовими підставами.

Інститут глави держави як соціально-правове явище має універсальне значення для всіх правових систем світу і розглядається як обов'язковий, імперативний елемент кожного державного апарату. Його присутність у структурі державного апарату зумовлюється необхідністю забезпечення його системної єдності, злагодженості функціонування, усунення конфліктності в роботі. Забезпечення виконання державним апаратом – органами законодавчої, виконавчої, судової влади, а також іншими органами спеціальної конституційної компетенції, що не належать до класичної «тріади влади», стає завданням певного координуючого центру, яке покладається на інститут президента. Адже досягнення цілей і забезпечення реалізації функцій юридичної відповідальності держави – компенсаторної, правовідновлювальної, каральної, профілактичної та інших – неможливі без узгодженого функціонування всього державного апарату. Узгодженість, єдність у діяльності державного апарату випливає з того, що єдиним джерелом влади є народ, і вся державна влада в особі її органів підпорядковується волевиявленню суверена, реалізації його волі. Цілком очевидно, що таке функціонування згаданого апарату має спиратися на існування певного функціонального центру, який би гарантував саме таку роботу всього державного механізму.

З огляду на унікальний конституційний статус Президента, його непідпорядкованість жодному органу державної влади в умовах нинішньої конституційної моделі державної влади в Україні, природно, що таким «об'єднуючим центром» об'єктивно стає інститут Президента України. З огляду на несталість, незавершеність конституційного інституту юридичної відповідальності держави, основним гарантом його утвердження в державі має бути Президент України, який тим самим реалізує свою вищу представницьку функцію, виступаючи від імені всієї держави, втілюючи волю Українського народу. У такий спосіб, юридична відповідальність держави та унікальний